

ut aliqua Ecclesia ab apostolis immediate aut viris apostolicis instituta sit; sed sufficere ut ab apostolica Ecclesia originem habuerit, et cum ea communicet in fide et caritate. Sic enim innumeræ pene Ecclesie hæc nota fruuntur quia in apostolica Ecclesia incoerata sunt (1).

Illa igitur omnis et sola societas apostolicitatis nota fuit dicenda est adeoque vera Ecclesia Christi censenda, quæ utraque, materiali scilicet et formali successione, in publico et perenni magisterio et regimine ecclesiastico ab apostolis pollet; contra vero illæ omnes societates a censu Christi Ecclesie sunt expungendæ, quæ sive alterutra, sive utraque successione ex quibus pendet catholicitatis nota, sunt destitutæ (2).

Ex his quæ de Ecclesie notis singillatim disseruimus constat quod ab initio hujus propositionis animadvertimus, ita inter se ejusmodi notas esse connexas ut una in altera includatur, aut certe ab altera pendeat, ut nulla divelli possit quin altera pereat; imo constat ita omnes posteriores tres in unitate contineri, ut earum quælibet vim suam ab illa mutuetur; constat demum eas nos ducere in cognitionem certam illius societatis quæ ad instar individui jugiter viventis a Christo instituta est, anima scilicet et corpore, utriusque nexu seu commercio ac proinde vita pollentis. Ita vero singulæ hæ notæ in sua formali ratione inter se comparatæ sunt, ut unitas *divisioni*, sanctitas *vite defectui*, catholicitas *differentiæ*, apostolicitas *interruptioni* in successione opponatur.

DIFFICULTATES. *Adversus Ecclesie notas in genere.*

I. *Obj.* Inutilis plane est de veræ Ecclesie notis disceptatio: 1. Quia nisi prius cognoscatur quæ sit vera Ecclesia, non possunt notæ veræ Ecclesie constitui, ipsius naturam et essentialia proprietates patefacientes; 2. quia ut aliquid pro nota habeatur debet esse notius re notata; jam vero quidquid pro nota veræ Ecclesie assignetur, minus profecto notum erit ipsa Ecclesia; 3. in hypothesi præsertim catholicorum, qui Ecclesie definitionem suo modo præstunt, eamque visibilem esse contendunt, imo manifestam ad instar solis qui luce sua se prodit; 4. denique quia nec prodest ejusmodi inquisitio infidelibus neque catholicis neque hæreticis; non prodest infidelibus, qui cum in Christum non credant, ne-

(1) Ecclesie tractu seculorum fundatæ ideo apostolicæ vocantur, quod ab Ecclesia apostolica missi fuerint ad annuntiandum evangelium et fundandas ecclesias viri ad hoc electi, et hi ecclesias a se fundatas in communionem fidei et caritatis cum Ecclesia apostolica instituerint. Hoc igitur interest discrimen inter ecclesias immediate ab apostolis fundatas et eas quæ insequentibus temporibus institutæ sunt, quod illæ vere et proprie apostolicæ vocentur et sint, istæ autem per participationem, ut postea uberius exponemus.

(2) «Esse Ecclesiam apostolicam, scribunt Walemburgici (loc. cit. § 59.), agnoscunt protestantes. Conf. Helvet. pæster. cap. 18. et omnes illi, qui continuatum evangelicæ prædicationis ministerium admittunt. In eo et successionem personarum ac doctrinæ pro nota Ecclesie habet Zanchius, tom. VII. de eccl. c. 8. col. 84. Verum nullas confessiones protestantium ponunt continuatam doctorum successionem, tanquam notam vel signum veræ Ecclesie, licet Scriptura citata sit expressa.»

queunt solliciti esse de verâ ejus Ecclesia; non catholicis, qui cum fide jam teneant se esse in vera Ecclesia, notis non indigent ad eam internoscendam; non demum hæreticis, qui nunquam cum catholicis convenient in notis assignandis, adeoque supervacanea prorsus evadit hæc de notis veræ Ecclesie controversia. Ergo.

R. N. A. Summi enim momenti est tum nosse utrum via certa ac tuta pateat qua ad veram Ecclesie cognitionem deveniamus, hanc secernentes a sectis, illius appellationem et rem inique sibi usurpantibus (1), tum determinare quænam signa sint ex quibus absque ambage illa deprehendatur, et a falsis secernatur, ut permagni interest secernere ovem a lupo, qui se illius pelle contexerit (2).

Ad 1. *prob. D.* Id est, nisi prius theoretice cognoscatur quæ vera debeat esse Christi ecclesia, C. nisi prius cognoscatur in concreto N. Profecto cum nota esse debeant totidem signa certa, quæ nos ducant in cognitionem veræ Ecclesie, nisi prius theoretice noscamus quænam debeat esse natura, quænam proprietates essentialis veræ Ecclesie, nunquam poterimus dignoscere notas constitutiva illa nobis manifestantes. Adstructis propterea origine, natura ac essentialibus Ecclesie proprietatibus, deprehendimus quæ debeant esse notæ ad discernendam in concreto ex tot societatibus vulgo christianis veram Ecclesiam a Christo Jesu institutam (3). Sic prius definiendus

(1) Apposite pius et doctus card. Hosius in opp. cit. de confessione fidei catholice cap. 20. «Quoniam vero, inquit, fieri videmus, quod sicut Scripturas et earum verum intellectum sibi falso arrogant hæretici, ita et Ecclesie nomen, ejus auctoritate se premi videant, sibi temere et impudenter usurpant: ac sicut Scripturarum professione, in qua pridem præscriptum est a catholicis, a quibus eas habere se negare non possunt: ita e piorum capiti homines impii pios omnes et in christiana fide, religionemque fixos et immobiles permanentes excludunt: illud nobis dicendum restat, quibus notis Ecclesia, quæ dominus est Dei vivi, ab ea quam odit Deus, ecclesia malignantium, discerni recte possit.» Opp. edit. Colon. 1581. tom. I. pag. 17.

(2) Id demum fassus est Calvinus, qui in *Synops. controver.* disp. 25. thes. 14. pag. 145. scripsit: «Quæstio de notis Ecclesie, et quænam sit vera Ecclesia, non est inutilis, sed maxime necessaria, atque utilissima.»

(3) Javerit et hic exscribere, quæ laudatus cardinalis ibid. subdit post recitata verba: «Neque vero novum hoc est, quod qui hostes Ecclesie sunt, ipsi dici et videri volunt Ecclesia: et Irenæi et Tertulliani temporibus factitatum hoc legimus. Sic enim de sui temporis hæreticis scribit Tertullianus: *Faciant favos et vespe, faciunt ecclesias et Marcionitæ* (lib. cont. valent.); Lactantius quoque scribit, quod singuli quique cotus hæreticorum se potissimum christianos, et suam esse catholicam Ecclesiam putant (lib. IV. cap. 50. *divin. inst.*). Et ante eum Cyprianus de Novatiano memorie prodidit, quod more simiarum, quæ cum homines non sint, homines imitantur, cum ipse in Ecclesia non esset, imo adhuc insuper contra Ecclesiam rebellis extitisset, hoc sibi vindicabat, ut apud se Ecclesiam esse diceret, ac nos hæreticos faceret (In lib. ad Jubaian.). et qui sequutus utrumque videtur, Hilarius narrat de Anti-Christi synagoga, quod se Christi Ecclesiam mentiebatur (lib. ad constant.). Idem faciebant Augustini temporibus Donatistæ (De unit. eccl.). Suo quoque seculo fuisse scribit Bernardus quosdam, qui se vocabant apostolicos, qui se Ecclesiam esse dicebant, sed contradicebant ei, qui dixit: *Non potest abscondi civitas supra montem posita*. Quorum temeritatem imitati sunt proximi supercibus seculis pauperes de Lugdano, sive Picardi, Wicellicæ, et alii id genus hæretici: qui et ipsi sibi sicut sanam doctrinam ita Ecclesie auctoritatem arrogant.»

homo, quam determinemus notas quibus a brutis animalibus secerni debeat aliquod individuum humanum, cum in hoc non agatur nisi de applicatione.

Ad 2. *D. min.* Quidquid pro nota assignetur, minus notum erit ipsa Ecclesia genericè spectata, C. specificè et in concreto N. Etenim veram aliquam Christi Ecclesiam existere notius est quibusvis notis: at non ita se res habet cum agitur de determinando in specie quænam ea sit, ut patet ex controversiis diversarum, ut vocant, communionum, quæ omnes pro certo sumunt veram dari Ecclesiam, at deinceps unaquæque se talem esse contendit. Sic notius est quid sit vita quam motus aut actio; attamen in dubio utrum aliquod peculiare individuum vita sit præditum, id non agnoscimus nisi per motum aut actionem tanquam per illius signa, indicia, seu notas, quia in particulari magis nota est actio aut motus quam vita.

Ad 3. *D.* Præstuntur catholicis definitionem Ecclesie Christi, ejusque proprietatem, C. Ecclesie propriæ seu catholice N. Nempe talis est methodus quam catholici in suo sectantur examine, ut prius, quod logica postulat, definiatur res de qua agitur, deinde proprietates declarantur quibus Christus instructam eam esse voluit, et quomodo constituta ab eo sit, ex his notas erunt quibus res hæc, seu vera Christi Ecclesia juxta præmissa ab iis societatibus quæ perperam sibi Ecclesie nomen adseiscunt, tuto secernatur et dignoscatur; tandem inquirunt cuinam societati notæ illæ in concreto convenient, atque hinc inferunt et non aliam veram esse Christi Ecclesiam. Nec aliorum iter ingrediuntur hæretici ipsi quando ad hanc inquisitionem adiguntur (1).

Ad 4. *N.* Sed omnibus aut re ipsa maxime prodest ejusmodi controversia aut saltem prodesse potest, sub diverso tamen respectu.

Ac primo prodest infidelibus, quibus cum annuntiatum fuerit evangelium ac velint, Dei gratia aspirante, in Christum credere ejusque religionem profiteri, si perspectas habeant notas quibus vera Ecclesia a Christo instituta tuto a falsis secernatur, minime animo hærebunt cui societati nomen suum dare debeant ex tot quæ sibi veræ Ecclesie gloriam viudicant.

Prodest præterea catholicis tum ut se teneant ab hæreticorum et schismaticorum incuribus; tum ut magis ac magis in sua fide confirmentur.

Prodest denique hæreticis, ut si velint ex animo veram Ecclesiam investigare, eam et vestigio deprehendant; quod si nolint, habeant unde ipsorum culpæ

(1) In Apolog. confessionis August. art. IV. § 144. legitur: «Ecclesia non est tantum societas externarum rerum, sicut alia politie, sed principaliter est societas fidei, spei et Spiritus sancti in cordibus, quæ tamen habet æternas notas, ut cognosci possit, videlicet puram evangelicam doctrinam, et administrationem sacramentorum consentaneam evangelio Christi.» Bellarminus lib. IV. de eccl. milit. cap. II. § 1. refert septem notas a Lutero assignatas ad veram Ecclesiam secernendam: deinde §§. inseqq. refert sententias hæc de re aliorum hæreticorum. Ex his patet constantem hanc fuisse hæreticis protestantibus agendi rationem. Quod tamen ipsi faciunt catholicis adscribunt, qui non alias notas assignant quam eas quæ ipsi hereditario jure a symbolo Nicæno-Constantinopolitano acceperunt.

in thæe perfidia vertenda sit. Nec enim satis est ad se coram Deo purgandos de propria defectione technas movere; alioquin pharisæi qui tot machinas instraxerunt adversus Christi miraculum quo visum dedit cæco, de sua incredulitate excusarentur. Etenim, ut sæpius admonuimus, notæ veræ Ecclesie non ex uniuscujusque arbitrio assignandæ sunt, verum ex ipsa rei natura depromendæ.

II. *Obj.* Dato etiam quod utile possit esse hoc examen, non aliæ tamen notæ assignari possunt præter eas quas Christus ipse expressit. Porro Christus 1. alias omnino diversas assignavit ab eis quas obrudunt catholici; nam 2. ut notam Ecclesie suæ Christus dedit sinceram verbi Dei prædicationem, et veram fidei confessionem dicens Joan. X. 27. «Oves meæ vocem meam audiunt»; ibi igitur est vera Ecclesia, ubi prædicatur et auditur verbum Dei; et iterum ibid. v. 33. «Illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est»; rursus vero ib. XV. 3. «Vos mundi estis, inquit Christus, propter sermonem quem locutus sum vobis»: eum autem nemo inficiari possit illam esse veram Ecclesiam, quæ est munda coram Deo, quandoquidem decore cohonestatur, quæ sincere prædicat Dei verbum et quæ illud excipit, patet hanc esse veram Christi Ecclesie notam. 3. Quo sensu recte s. Joan. Chrysostomus scribebat: «Qui ergo vult cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat, nisi tantummodo per Scripturas?» (*Hom. XLIX. in Matth.*)? Cui 4. consonat Augustinus dicens: «In Scripturis discimus Christum, in Scripturis discimus Ecclesiam» (*Epist. CV. ad CLXVI. n. 14*), et clarius adhuc: «Quæstio, inquit, inter nos versatur, ubi sit Ecclesia: quid ergo facturi sumus? In verbis nostris eam quasituri, an in verbis capituli sui D. N. J. C.? Puto quod in illius potius verbis eam querere debemus, qui veritas est, et optime novit corpus suum (*Lib. de unit. eccl. cap. II*)». 5. Sane Scriptura seu verbum Dei notius est Ecclesia, quæ per Scripturam probatur. 6. Ut notam præterea Ecclesie suæ proposuit Christus legitimum sacramentorum usum, præsertim baptismi, asserens: «Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit» (*Marc. ult.*); negari autem non potest ad veram Christi Ecclesiam pertinere, qui salvantur. Non est igitur cur alias notas ab hominibus excogitatas queramus.

Resp. ad 1. N. Hoc ipso enim quod Christus Ecclesiam suam velut ovile, domum, ac regnum, imo ut regnum cælorum exhibeat, illudque duraturum usque ad seculi consummationem, exhibet ecclesiam suam unam, sanctam, catholicam et apostolicam, ex quibus essentialibus proprietatibus, ut vidimus, notæ totidem germinant exteriores, quibus ut talis Ecclesia sua ab omnibus deprehendatur. C. tera quæ de Ecclesia sua Christus enuntiavit aut in iis continentur aut eas supponunt. Vidimus insuper non abnuere plerosque protestantes quas recensuimus notas, veræ saltem esse Ecclesie proprietates.

Ad 2. In sensu adversariorum N. Alioquin nulla esset ratio discernendi veram Ecclesiam a Satana

synagogis; nullum siquidem est conventiculum quod sibi non arroget sinceram verbi Dei prædicationem. Si enim cuilibet societati fixum ratumque non foret se sinceram verbi Dei prædicationem habere, non constitueret cœtum particularem ab alio quovis divisum (1). Quare cum Christus affirmat oves suas vocem suam audire; aut deos dici ad quos sermo Dei factus est; aut demum mundos eos esse quos ipse allocutus est, nihil aliud significat, quam eos, qui inveniuntur in vera Ecclesia, illa præstare, ac ejusmodi donis frui, minime vero ex his veram Ecclesiam agnoscere. Hæc enim omnia incerta sunt ac subjectiva, et plerumque etiam incerta vel ipsi subjecto, nec possunt propterea notam constituere.

Ad 5. N. Adducta enim verba non sunt s. Joan. Chrysostomi, sed incerti auctoris, ac referuntur ad Antichristi tempora (2).

Ad 4. D. Mediate, C. immediate N. Ideo enim ex s. Augustino in Scripturis discimus Ecclesiam, quia Scripturæ patefaciunt quænam sint notæ ex quibus cognoscimus Ecclesiam (3); nec alius est sensus alterius loci qui ex Augustino objicitur (4).

Ad 5. N. Nam non novimus Scripturam nisi per Ecclesiam, quæ Scripturis Novi Testamenti anterior

(1) Quare in confess. August. art. 2. et in apolog. IV., 186. dicitur: «Certissimum est, quod promissio salutis pertinet etiam ad parvulos. Neque vero pertinet ad illos qui sunt extra Ecclesiam Christi, ubi nec verbum nec sacramenta sunt, quia regnum Christi tantum cum verbo et sacramentis existit;» et in catech. maj. § 505. «Quicumque extra christianitatem sunt, sive gentiles, sive Turcæ, sive Judei, aut falsi etiam christiani et hypocritæ, quamquam unum tantum et verum Deum esse credant et invocent; neque tamen certum habent, quo erga eos animatus sit animo, neque quidquam favoris aut gratiæ de Deo sibi polliceri audent aut possunt: quamobrem in perpetua manent ira et damnatione. Neque enim habent Christum Dominum, neque ullius Spiritus sancti donis et dotibus illustrati et donati sunt.» Calvinus *Instit.* lib. IV. cap. 1. § 4. «Extra ejus (Ecclesiæ) gremium, inquit, nulla est speranda peccatorum remissio, nec ulla salus.» Apud Wegsch. § 185. not. (h). Ubi notandum est *ecclesiæ* nomine proprium cœtum adversarios significare; quo factum est, ut postea videbimus, ut sectæ diversæ invicem se anathematizarent.

(2) Objecta verba ex Hom. XLIX. de prompta. inveniuntur in edit. opp. s. Joan. Chrysostomi Parisiensis Sebast. Nivellii an. 1581. tom. II. col. 992. ubi larvatus hic Chrysostomus aperte loquitur de ætate Antichristi cui dabitur plura signa facere; nititurque ostendere in tanta rerum omnium perturbatione nullam aliam viam superesse ad agnoscendam veram Ecclesiam catholicam, quam sacram Scripturam, cum in ea tunc defuturum sit donum miraculorum, et hæretici cuncta quæ veræ Ecclesiæ sunt, sibi sint vindicaturi. Sed cum cf. l. c.

(3) Sane s. Augustinus in lib. *De utilitate credendi* cap. 14. n. 31. 32. totus in eo est, ut evincat adversus hæreticos, nos Christum et Scripturas cognoscere, et in illum et hæc credere ob auctoritatem Ecclesiæ catholice. Ejus verba suo loco proferam.

(4) Satis est seriem ejus orationis expendere, quæ ita se habet: «Quæstio certe inter nos versatur, ubi sit Ecclesia, utrum apud nos, an apud illos (donatistas). Quæ utique una est, quam majores nostri catholicam nominant, ut ex ipso nomine ostenderent, quia per totum est. Secundum totum enim, *sancti dei* græce dicitur. Hæc autem Ecclesia corpus Christi est, sicut Apostolus dicit, *pro corpore ejus quod est Ecclesia*. Unde utique manifestum est, cum qui non est in membris Christi, christianam salutem habere non posse. Membra vero Christi per unitatis charitatem sibi copulantur, et per eandem capiti suo coherent, quod est Christus Jesus.» Deinde ostendit ex Scripturis donatistas in Ecclesia esse non posse, eo quod non sint in hac unitate. En in quo versaretur quæstio ad quam solvendam s. Augustinus provocat ad Scripturas.

est, uti ostendimus. Itaque prius nobis innotescere debet Ecclesia quæ veras Scripturas tanquam divinitur inspiratas tradit, nobisque patefacit verum earum sensum, quem ipsa immediate a Christo assecuta est; in his deinde veluti in publicis tabulis relatos deprehendimus titulos, ac privilegia quibus a Christo aucta est atque insignita. Sane nisi prius Ecclesia ethnicis fidem prædicasset, et ipsi credidissent, nunquam eos libros habuissent perspectos quos divinos, seu inspiratos divinitus nominamus. Quamobrem non solum in se, verum etiam quoad nos notior est Ecclesia quam Scriptura (1).

Ad 6. N. Tum quia utrum legitima an vero illegitima sit sacramentorum administratio nobis exterius constare nequit, cum legitimitas afficiat jus, non autem solum actum materiale; tum quia privatorum defectu fieri potest, ut in nonnullis particularibus ecclesiis rectus non habeatur sacramentorum usus, quamvis propterea haud cessent illæ esse vera Christi Ecclesia (2); tum demum quia semper controversia moveri potest quænam habenda sit legitima sacramentorum administratio, num ea e. g. quæ in Ecclesia Romana viget, an vero illa quæ apud hæreticos obtinet (3). Porro notæ debent esse ita propria veræ Ecclesiæ, ut alii cœtui convenire nullatenus possint. Exinde responsio patet ad objectum textum de baptismo: Equis enim judicare poterit, an aliquis baptismo tinctus recte crediderit neque?

DIFFICULTATES. Adversus notam unitatis.

1. Obj. 1. Unitas eo saltem sensu quo exposita hactenus est nequit constituere notam veræ Ecclesiæ, et certe adeo perfecta in nullo cœtu haberi potest. 2. Etenim si sermo in primis sit de unitate fidei, posse hanc conservari quamvis plures aut pauciores doctrinæ articulos christiani profiteantur, imo hæreticos etiam aut erroneos, exploratum est ex facto s. Cypriani cum Stephano; etsi enim hic doctrinam Cypriani condemnaverit, unitas tamen semper conservata est; 3. sic quamvis concilium aliquod œcumenicum quidpiam de fide definiverit aut damnaverit ut hæreticum, qui sunt errore facti decepti, quin scindant unitatem, possunt contrarium profiteri ab eo quod in concilio definitum fuerit, ut patet ex ecclesiis occidentalibus in quæstione trium capitulorum definita a conc. œcumenico V. Idem dic de concilio Nicæno II. rejecto ab occidentalibus, aut de concilio Florentini auctoritate relate ad Gallos, et conciliorum Constantiensis et Basileensis relate ad Italos, qui quamvis doctrinam profiteantur contrariam illi quæ in hisce conciliis definita est, neque Galli propterea neque Itali hæretici censentur. 4. Fieri etiam

(1) Quare Bellarminus *De eccles.* lib. IV. cap. 2 § 285. ad propositam difficultatem hæc habet: «Responleo simpliciter Ecclesiam esse priorem et notioram quam s. Scriptura. Nam Ecclesia fuit ante Scripturam, et ipsi data est Scriptura a Deo, et ipsa eam aliis tradit et explicat.»

(2) Cf. Bellarm. *ibid.* § 24. ubi id nonnullis exemplis confirmat.

(3) Sic ex. gr. Lutherani et calvinistæ divisi inter se sunt eo quod unaquæque secta putet se solam habere legitimam sacramenti eucharistici administrationem. Idem dic de sociis, methodistis aliisque hæreticis.

potest, ut nonnullæ ecclesiæ particulares solidis innixæ rationibus putent aliquam doctrinam definitam esse, quæ reapse definita non sit, imo erronea sit aut etiam hæretica; hoc tamen errore facti deceptæ in crimen hæresis non impingunt, nec solvunt unitatem. 5. Accedit nullam inveniri in sacris litteris promissionem quod quovis tempore unanimis Ecclesia esse debeat in omnibus fidei articulis. 6. Quapropter actualis unitas circa omnes fidei articulos non potest esse nota aut signum Ecclesiæ; quia differentia apparet circa doctrinam in societatibus christianis non suppeditat solam ullam probationem de differentia realis existentia, prout unitas apparet non est argumentum unitatis realis; 7. eo vel magis quod apparet ejusmodi unitas potest esse unitas erroris, ut patet ex. gr. in sectis nestoriana atque eutychniana, quæ non minus inter se apparenter conjunctæ sunt, ac sint ecclesiæ orientales seu græcæ, et ecclesiæ romane. 8. Cum vero ad internoscendum utrum differentia aut unitas sit apparet tantum an realis, opus sit longa ac difficili discussione et examine, sequitur non posse unitatem esse notam aut signum veræ Ecclesiæ (1).

(1) Hactenus fere Palmer in op. cit. *A treatise of the church of Christ, seu Tractatus de ecclesia Christi* ed. sec. Lond. 1859. part. I. cap. 5. sect. III et IV. cujus difficultates in compendium redegit. Atque hic juverit tum hujus tum ceterorum recentiorum Oxoniensis universitatis doctorum systema paucis exponere ut istorum mens in allatis et afferendis difficultatibus penitus dignoscatur. Hi igitur viam mediam ineunt inter illum quem ipsi vocant *ultra-protestantismum et Romanismum*. Admittunt idcirco præter Scripturas etiam traditionem, non illo tamen sensu quo eam amplectuntur catholici, sed solum quatenus inseruit ad Scripturæ dogmaticam interpretationem; rejiciunt propterea interpretationem privatam, seu sensu privato factam, quam acriter teneant protestantes: venerantur etiam sanctorum patrum auctoritatem. Contendunt porro se esse catholicos seu pertinere ad Ecclesiam catholicam, quæ juxta ipsorum placita coalescit ex diversis sectis et communionibus, dummodo servant hierarchiam et profiteantur principium auctoritatis in rebus fidei. Ecclesiam romanam veluti partem agnoscunt Ecclesiæ catholice, sed non in sensu exclusivo prout *Romanenses*, ut ipsi vocant, profitentur. Ut autem ita a se confictam catholicam ecclesiam adstruant, admittunt quidem et ipsi quatuor notas veræ Ecclesiæ nobiscum: ut tamen rentur posse existere unitatem fidei etiam si non omnes in eadem doctrina proficienda conveniant, ac etiam posse haberi unitatem communionis quamvis externa non habeatur inter partes omnes societatis christianæ communicationis, quæ in istorum systemate quandoque salva unitate penitus interrumpi potest, ac longo etiam temporis intervallo. Admittunt auctoritatem conciliorum œcumenicorum, ea tamen conditione, quod hæc ab universa ecclesia catholica, ea nimirum quam ipsi sibi percommode excogitarunt, probata fuerint, quo fit ut nulla alia concilia pro œcumenicis habeant præter sex priora. Non agnoscunt absolute infallibilitatem Ecclesiæ, quamvis plurimum ejus auctoritati deferant; et ita porro. Quod enim attinet ad ceteras hujus novi systematis partes, eas oblata opportunitate evolventus. Hic satis erit animadvertere recentiorum hanc Oxoniensem scholam huc pervenisse, ut ecclesiam quam vocant anglicanam ab universali protestantis naufragio incolumem servaret. Eminens in hac schola Jo. Henricus Newman, E. B. Pusey, Guillelmus Palmer, Keble etc. Inter eos Palmer doctrina ac moderatione cæteris præstare nobis visus est; siquidem ex reliquis plures sive quod nondum reipsa odium exuerint quo adversus Ecclesiam catholicam, nempe romanam, ferebantur, sive quod affectent se liberare ab illo, quod ipsi objectum est, adagio: *tendimus in Latium*, nullum persæpe modum servant in Ecclesia romana calumniis et conviciis proscedenda. Prout vero contingere solet iis qui viam mediam insistere volunt et certa regula careant, nova hæc schola plures in ipsa Anglicana ecclesia nacta est adversarios, atque præterea secum ipsa divisa est, ut suis locis expendemus. Quapropter diu in præsentis statu consistere non poterit, aut enim, quod summopere optamus,

9. Adde unitatem ecclesiæ *moralement* tantum seu *externam* esse debere quæ coalescere quidem potest ex iis omnibus qui in Christum credunt, quamvis proprias formas quilibet cœtus habeat; quo sensu omnibus prorsus sectis non modo seorsum, sed simul etiam sumptis unitas conveniret (1). Ergo.

Resp. ad 1. N. Cum enim ex dictis unitas non solum *materialem*, ut ita dicam, communionem seu professionem fidei in sua notione includat, verum etiam *formalem* quæ exurgit ex principio auctoritatis veluti medio unice idoneo ad eam gignendam et conservandam, liquet in sola illa societate hanc reperiri, quæ legitimæ auctoritatis a Christo instituta in hunc finem subjicitur. Hæc autem destitutæ sunt omnes sectæ.

Ad 2. D. Ante horum articulorum definitionem, Tr. post editam ab Ecclesia definitionem N. Sic negamus s. Stephanum damnasse sententiam s. Cypriani; tantum enim edidit decretum de servanda recepta in Ecclesia traditione, ita ut in praxi nihil deberet innovari. Imo addo neque expressam hæc de re datam esse definitionem in ipso concilio Nicæno, ut suo loco ostendimus (2).

Ad 3. D. Errore facti invincibili decepti et quin peculiare cœtus faciant divisos ab Ecclesia universali, C. errore vincibili et per cœtus peculiare segregantes se ab Ecclesia universali N. Et exinde responsio patet ad exemplum adductum ex occidentalium oblatione in admittenda damnatione trium capitulorum emissa a concilio œcumenico V. Plures siquidem ab initio errore invincibili decepti varias ob causas quas hic non vacat recensere, recusabant sese subicere illi definitioni, nec tamen separarunt se ab Ecclesia; postea vero cum res satis eliquata esset, pervicaces in sensu suo veluti schismatici habitus sunt, nec nisi post aliquot seculorum tractum reconciliati sunt cum Ecclesia atque in communionem recepti, ejurata nempe prius propria sententia, et admissio illius concilii decreto (3).

ad verum catholicismum perveniet, aut certo in pristinum protestantismum ac ultra-protestantismum relabatur. Cum interim haud pauci ab hoc quem sibi tribuunt larvato catholicismo detineantur in propria secta, nec veram catholicam fidem profiteantur, ideo cogimur istorum doctorum placita refellere.

(1) Ita Wegscheider, qui § 186. hæc scribit: «Neque tamen impedit ista ecclesiarum pluralitas atque diversitas, quominus inter se conveniant, ut omnes unum eundemque profiteantur atque colant religionis auctorem Jesum Christum... Quapropter summopere optandum est, ut non tam de adjuvandis vel confundendis ecclesiis, quæ doctrinæ formulas defendunt plane sibi oppositas, quam de *moralibus quadam consensione* inter singulos harum ecclesiarum sodales efficienda et confirmanda, sedulo jam cogitetur, ut, quicumque Christo nomen dederint, quantumvis ceteroquin diversi, concordia tamen mutua studiosissimi sint et maneant.» Pro qua doctrina allegat Steudel, Koppen, et Bohr.

(2) In tract. *De sacram. in gcn. re* cap. 5. prop. 1. col. 42 et seqq.

(3) Cf. de hoc argumento Christ. Lupum dissert. *De quinta synodo generali* opp. edit. Venet. 1724. tom. II. pag. 163 seqq. Sirmundum in *Propemptici* lib. II. cap. 7. opp. edit. Paris. 1696. tom. IV. col. 216. præcipue vero card. Norisium qui in *Dissertatione historica de synodo quinta* cap. 9. § 1 seqq. crudite rem universe tractat. opp. edit. Veron. 1729. tom. I. col. 675 seqq. ubi ostendit episcopos Istriae, ac in genere *autocephalos* unquam vere schismaticos fuisse atque ab Ecclesia universa divisos extraque viam salutis constitutos, nec admissos ad unitatem esse nisi præmissa formula eis a s. Gregorio M. proposita.

Idem contigit circa concilium Nicænum II. ejus genuina mente detecta ab omnibus occidentalibus Germanis et Gallis veluti œcumenicum habitum est (1). Quoad concilium Florentinum, licet a nonnullis gallicanis ad tempus eandem ob causam subdubitatum fuerit utrum esset inter œcumenica accensendum, re demum melius discussa, omne dubium depositum fuit et communi calculo inter vere œcumenica recensetur a gallicanis ipsis (2). Contra vero concilia Constantiense et Basileense, quoad illas sessiones in quibus actum est de superioritate concilii supra Pontificem, apertissime constat nunquam ab Ecclesia universali ut œcumenica agnita fuisse plures ob causas quas suo loco expendemus.

Ad 4. Eadem esto distinctio, si tamen id aliquando saltem ad longum tempus contingere potest. Addo in utroque casu nullam unquam divisionem propterea locum habuisse.

Ad 5. *Vel N. vel D.* In articulis nondum solemniter ab Ecclesia definitis, *Tr.* in definitis *N.* Tot enim extant in sacris litteris hæc de re promissiones quot Ecclesiæ infallibilitatem adstruunt, quas pariter paulo post afferemus.

Ad 6. *N.* Dummodo ratio habeatur notionis quam dedimus unitatis prout nota seu signum vere Ecclesiæ est, patebit aut negandum unitatem esse Christi Ecclesiæ proprietatem aut unitatem *actualement* veræ esse Ecclesiæ notam. Sic inficiamur apparentem duntaxat quandoque esse posse ejusmodi unitatem, post eam præsertim aliquorum articuloꝝ definitionem, aut apparentem tantum differentiam; quotquot enim ad veram Christi Ecclesiam pertinere satagunt, intellectum in obsequium Christi seu fidei ab Ecclesia proprie captivare tenentur (3).

(1) Cf. Ch. Lu. in diss. *De septima synodo generali* cap. 13. seqq. opp. edit. cit. tom. III. nec non Nat. Alexand. diss. III. in sec. VIII. atque diss. VI. ib. § 7 seqq. adversus Dallæum.

(2) Sane non modo concilia Florentinum inter œcumenica recensetur a gallicis conciliorum editoribus, Labbeo et Cossario, Harduino, Cabassuto etc., sed peculiaris card. Lotharingæ aliorumque paucorum gallicanorum sententia rejicitur ac refellitur a Natali Alexandro, qui in dissert. X. ad sec. XV et XVI. quæ est *De synodo florentina* art. I. aperte ostendit vere œcumenicam esse hæc synodum ac ab universa Ecclesia receptam. Præterea difficultates petitis adversus hujus concilii œcumenicitatem ex decretis conc. Basileensis, et ex absentia episcoporum gallicorum nervose solvit, concluditque: « Verum postquam attentè magis consideratione innouit, Florentinum concilium synodorum Constantiensis et Basileensis sacrosanctis decretis de suprema conciliorum generalium auctoritate non repugnare (prout hic auctor rigidus gallicanus autumat), si sum ei galli plerique omnes theologi, excusso scrupulo, œcumenicum absque hæsitacione appellarunt. » Eadem assentiuntur Tournely edit. Paris. seu potius Venetæ tom. V. p. 2. p. 138. De Marca, Bossuet, Facultas theologica Parisiensis et clerus gallicanus apud Berthier *Histoire de l'église gallicane* tom. XVI. liv. XLVIII. Ad hæc accedit quod nihil deficiit in hoc concilio, quod definitum jamdiu non fuerit in superioribus conciliis, quodque ut dogmaticum professi non fuerint gallicani universi.

(3) Permisset adversarius controversias quæ oriuntur interdum in Ecclesia antequam ulla ab ea data sit definitio, cum iis quæ perseverant ex parte perniciam post emissum solenne ab Ecclesia iudicium. Id clarius constat ex eo quod ipse loc. cit. pag. 112 seq. commemoret controversias jansenismi, item jesuitarum et dominicanorum et augustiniensium, nec non thomistarum et scotistarum. Jam vero equis est qui nesciat domesticas illas concertationes non spectare ad fidem, nec proinde per illas divisionem induci? Præsertim cum partes omnes discorantes eo animo sint

Ad 7. *D.* Sed sine principio ex quo profluit ejusmodi unitas, ac sine medio eam conservandi, *Tr.* cum ejusmodi principio ac medio *N.* Porro patente ipso adversario quem impugnamus, non est censenda veram habere unitatem, nec propterea veram constituere Christi Ecclesiam, illa societas quæ hoc medio destituitur. Cum vero societates seu sectæ quæ ab adversario commemorantur separaverint ab Ecclesia universa, et excusserint a se auctoritatem per quam solum in unitate detinebantur, patet eodem jure quempiam ex his sectariis posse innovare prout libet. Hinc sectæ vere apparentem habere possunt unitatem seu potius *unionem*, nunquam autem realem unitatem. Etenim ut scite observat Tertullianus: « Idem licuit valentinianis quod Valentino, idem marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innovare (*De præscript. cap. XLII*). » Quod vero dicitur de valentinianis et marcionitis, idem dici debet de lutheranis, calvinistis, anglicanis ceterisque sectis, cum eadem ratio militet pro istis ac pro illis.

Ad 8. *D.* In hypothese adversarii, *C.* juxta regulam constantem Ecclesiæ *N.* Hæc enim regula est auctoritas infallibilis, ut postea ostendemus, qua posita jam consequitur absque ulla discussione aut examine, satis esse attendere quid Ecclesia definiat aut damnaverit, ut illico innoscat utrum unitas aut differentia sit realis vel apparens (1).

Ad 9. *N.* Alioquin Ecclesia Christi foret ad instar turris Babel cum confusione linguarum. Coalesceret enim non solum ex diversis verum etiam ex heterogeneis et plane contradictoriis veritatibus, quod est absurdum. Ecclesia tempore apostolorum coaluisset ex apostolis et ex nicolaitis, simonianis, cerinthianis, ebionitis, quos tamen ab Ecclesia apostoli repulerunt.

II. *Obj. et inst.* 1. Exterior communio in Ecclesia interrumpi potest salva ejus unitate. 2. Nec enim spectata humana individuorum infirmitate aliter fieri potest absque speciali imo singulari divinæ omnipotentie auxilio; 3. porro neque ex Scriptura, neque ex tractatibus, ut illico se subjicerent Ecclesiæ iudicio, si quod ab ipsa circa eas ferretur? Contra vero, nemo pariter est qui dubitet inter catholicos eos habendos ut ethnicos et publicanos, qui Ecclesiæ definiunt auscultare detrectent. In horum censu jansenistæ sunt qui late a pontifice romano ex cathedra condemnationi quinque Jansenii propositionum, cui accessit universæ Ecclesiæ consensus, restiterunt. Magna perpetuo viget in hoc auctore quem impugnamus, idearum confusio: attamen huic soli innititur dum honestare studet schisma anglicanum, ut ex dicendis magis semper ac magis patebit.

(1) Exinde etiam patet supervacaneas prorsus esse discussiones quas idem Palmer ibid. faciendas contendit ad hoc ut æquum iudicium feramus circa articulum aliquem, utrum nempe spectet ad veritates certo revelatas an vero ad opiniones tantum. Vult enim ut prius determinetur utrum differentia quæ invenitur in puncto controverso sit tolerabilis necne; deinde ut dispiciatur an hæc differentia *apparentes in fide* potius verbales sint quam reales; insuper utrum oriatur necne ex eo quod contrariæ partes mutuo se male intellexerint; demum utrum controversi articuli habiti fuerint veluti res *probabiles* absque animo determinato, aut veluti res *certe*, si sint doctrinæ individuorum intra ecclesias, aut ecclesiarum ipsarum. Etenim ejusmodi disquisitiones supponunt a spiritu singularum privato esse de his iudicandum, quod tamen est systema protestantium ab adversario nostro rejectum: nec unquam ad ullam dirimendam controversiam inserviunt, ut experientia etiam docet. Catholicis via tuta et compendiosa, est Ecclesiæ definitio, qua sola omnis contentio cessat.

ditione ostendi potest dari divinas pollicitationes quod Ecclesia semper ita perfecte una esse debeat, ut nunquam exterius divisa sit. 4. Scripturæ enim affirmant quidem Ecclesiam unum ovile esse unumque pastorem, unum regnum aliæque ejusmodi; verum hoc completum est in unione utriusque populi judæici et gentilis sub uno Christo; ceterum nusquam in Scripturis expresse promittitur externam communionem aliquando interrumpi non posse. 5. Patres, si unum vel alterum excipias, Cyprianum e. g. aut Augustinum, nec ipsi contrarium docent. 6. Historia vero ecclesiastica innumeris prope referta est factis apertissimis in quibus salva unitate exterior communio interrupta est; sic e. g. licet s. Victor excommunicaverit ecclesias asiaticas, ac s. Stephanus se separaverit a s. Cypriano et episcopis africanis, s. Leo M. excommunicaverit s. Hilarium Arelatensem; attamen una semper et identica Ecclesia catholica perseveravit, quamvis diversæ illius partes separate ab invicem essent in communione externa. Idem contigit ætate s. Joannis Chrysostomi ac diu post ejus obitum; ecclesiæ siquidem orientales et occidentales, licet unam eandemque Ecclesiam catholicam efficerent, minime exterius inter se communicabant. Idem contigit ex occasione schismatis Acaciani quod annos XXXV. perduravit, et una nihilominus Ecclesia permansit. Quod a fortiori dici debet, ceteris prætermisissis, de magno illo schismate occidentali quo ad quadraginta plus minus annos scissa Ecclesia est, primum inter duas, deinde inter tres, quas vocant obedientias, salva tamen Ecclesiæ catholice unitate. 7. Patet igitur unitatem non postulare communionis exterioris nunquam interruptam continuationem, ac satis proinde esse quod aliquis in Ecclesiæ communionem censi possit, ut spiritu cum Christo ejus capite conjungatur; 8. patet *actualement* unitatem non esse Ecclesiæ essentiali, prout fatentur non pauci catholici theologi, atque inter ipsos Nicolius, qui admittit « *actualement* unitatem non consistere in *unione effectiva* totius Ecclesiæ, cum hæc unio turbari possit a divisionibus et concertationibus quas Deus permittit, » quibus in casibus dummodo partes sincere tendant ad unitatem, et agnoscant iudicem communem ad quem referant suas controversias, ejusmodi est concilium œcumenicum, semper ad unitatem Ecclesiæ pertinere. 9. Qui igitur contendunt regularem se habere successionem ab apostolis, damnari non debent ab aliis ecclesiis formæ et successionis apostolicæ, quin prius audiantur, præsertim ab iis qui spectant ad Romanam communionem; sed questio actualis schismatis, seu separationis ab Ecclesia catholica candidè est examinanda (1). Ergo.

(1) Ita rursus Dr. Palmer qui op. cit. p. 1. cap. 4. sect. 5. pag. 71. seqq. prolixam hæc de re instituit disputationem quam nos in compendium redegeimus, ut nobis persuadeat Ecclesiam catholicam coalescere etiam ex societatibus quas nos uti schismaticas damnamus, ac propterea inferat societatem anglicanam ad Ecclesiam catholicam pertinere quamvis nullam cum catholica Ecclesia, id est romana, communionem habeat. Ut hoc paradoxum adstruat nullum non movet lapidem, atque ex statu accidentali, ac

Resp. Ad 1. *N.* Christus enim perfectam unitatem tanquam proprietatem essentiali ac tesseram voluit esse Ecclesiæ suæ, ut constat ex allatis probationibus, quæ proinde nunquam *formaliter* interrumpi potest, quin pereat Ecclesia ipsa, ac deficiat nota qua a sectis quovis tempore unica vera Ecclesia discerni possit.

Ad 2. *seu ad 1. prob. D.* Id est, necesse est, spectata humana infirmitate, ut *veniant scandala* ex parte individuorum, et *oporteat hæreses* seu schismata esse, quæ tamen idoneo medio divinitus instituto compeſcantur, *C.* quæ inducant divisionem formalem in ipsa unitate Ecclesiæ *N.* Hoc enim posterius repugnat et est aperte contradictorium: esset enim Ecclesia una et non esset, esset unita et divisa, identica et diversa. Si itaque spectata humana individuorum aut etiam multitudinis infirmitate, suapte natura oriuntur scandala, contentiones et divisiones, istæ non separant ab Ecclesia donec formali iudicio de his pronuntiatum fuerit. Hoc autem edito, qui se eidem subijciunt pertinent ad unitatem; qui ei resistunt, schismatici efficiuntur atque ab Ecclesia extorres, ac propterea ab unica salutis via. Ita divina omnipotentia prospicit Ecclesiæ unitati.

Ad 3. *N.* Tot enim habentur in Scripturis hujus perpetuæ unitatis promissiones, quot Ecclesiam exhibent duraturam prout eam Christus instituit; instituit autem unam et individuum; promisit igitur unam et individuum eam perpetuo fore. Sane nisi velimus in partes scindi posse corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia cum qua præterea Christus juxta Apostolum se copulavit indissolubili conjugio (1), concludamus oportet nunquam interrumpi posse, juxta Christi promissa atque ipsius Ecclesiæ constitutionem, ejus unitatem. Nec alius unquam fuit sensus traditionalis, ut mox ostendemus.

Ad 4. *D.* Id est in Ecclesia, quæ utpote coalescens ex Judæis et gentibus conversis sub Christo una est, *C.* alio sensu *N.* Utiq; Ecclesia coaluit ex gentibus et Judæis ad Christum conversis; sed coaluit ad unum et individuum ovile efficiendum, ad unum et individuum regnum Christi constituendum, ad unum ejus corpus efformandum quod Christus gratia sua informat ut vivum sit, regitur ab ejus spiritu, atque ad instar humani individui, ut superius exposuimus

temporario in quo juxta ipsum viguit in Ecclesia aliqua divisio, quæ, pacatis rebus, sublata est, ipse concludit ad statum divisionis permanentis et vere schismaticæ, quæ a tribus ferme seculis obtinet inter *ecclesiam* quam vocat britannicam seu anglicanam, et ecclesiam romanam seu catholicam. Ast nec vera sunt facta, quæ Palmer objicit ex historia ecclesiastica, ad sensum et scopum quem intendit, ut patet ex responsionibus quas subjecimus. Ceterum hoc paradoxum jamdiu excogitaverat Jacobus I. Angliæ rex qui apud card. du Perron in *Réplique à la réponse du roi* ch. 60. edit. Paris. 1655. pag. 474. aiebat: « L'Eglise Romaine dont la Grecque, l'Antiochienne, l'Egyptienne, l'Abbyssine, la Moscovieque et plusieurs autres sont membres plus excellents à la vérité en doctrine et en sincérité de foi les uns que les autres: mais toutes fois membres de l'Eglise catholique, de laquelle la masse et la contexture, quant à la forme externe, est ja longtemps dissoute et dessemblée »

(1) Ephes. v. 32. in quem locum Cf. Bernard. a Piccolino.